№ 21 (24). 1930 m. gruodžio 20 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 3 auks., 1/2 metų 1 1/2 auks.., 1/2 met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.
REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Wileńska 15—12.

DAR VIENYBĖS REIKALU.

Mums tenka ne tik dirbti kūrybinį darbą, bet ir varyti kultūrinę gynimosi kovą. Nutautinimo darbas miestuose ir sodžiuje per bažnyčias, valdiškas ir visuomenines įstaigas plačiai varomas. Tose vietose, kur nėra mūsų tautiškų mokyklų, o tokių vietų turime juk labai daug, tautinis susipratimas yra menkas, mažai susipratę ir apsišvietę tėvai nepadarys savo vaikų, kurie lanko lenkiškas mokyklas, gerais lietuviais. Dar blogesnė padėtis yra mišriose parapijose, kur be to dar veikia lenkų kunigų įtaka ir sulenkėję mūsų tautiečiai. Laikraščiai, švietimo draugijų skyriai daro, žinoma, nemažai įtakos, bet jie negali kompensuoti tų nuostolių, kuriuos turime nuo priešingos mums veiklos. Padėtį labai sunkina bloga ekonominė būklė. Dauguma mūsų sodiečių gyvena skurdžiai, labai blogai maitinasi, gyvena labai blogose sveikatai sąlygose, kurios padeda plėstis įvairioms ligoms, ypač džiovai, o džiova ir degtinė veda prie išsigimimo. Mūsų tautos jėgas mažina ir emigracija, kuri paskutiniu laiku del blogos ekonominės padėties ir kituose kraštuose, bent kiek sumažėjo, bet kitur sąlygoms pagerėjus, emigracija vėl padidės.

Tokia tai yra mūsų krašto lietuvių padėtis. Aišku, kad visas mūsų inteligentijos uždavinys yra kovoti su nutautinimu, šviesti mūsų liaudį ir padėti jai sustiprėti ekonominiai. Tam plačiam ir labai atsakomingam darbui reikalinga, žinoma, kad mūsų inteligentija būtų tampriai susijusi, visi bendromis jėgomis turėtume siekti bendro tautinio tikslo. Taip turėtų būti, taip ir buvo ligi 1928 metų, bet taip dabar nėra. Kas mus skiria, kas kliudo bendrai darbą dirbti? Inteligentai, kaip ir kitur, nėra vienodų tikybinių įsitikinimų, vienodos pasaulėžiūros. Svarbesniais politiniais ir tautiniais klausimais visi tačiau esame vienodo nusistatymo. Skirtumų, jeigu ir yra, tai tik taktikos klausimais. Visai taip pat buvo ir prieš trejus metus, tuomet bendras darbas buvo galimas, dabar nebegalimas. Kas čia kaltas? Pereitame numeryje rašėme, kad „Vilniaus Rytojaus“ vedėjai (o jie juk reiškia mintis mūsų „tikrųjų“ patriotų) apie vienybę ir girdėti nenori. Į tai jie atsakė: „valia kiekvienam sąmoningai daryti klaidas, tik nevalia kaltė už jas versti kitiems“. Tame pačiame numeryje, įdėję be jokios redakcijos pastabos korespondenciją iš Svilionių, davė suprasti, kokią mes sąmoningai klaidą esame padarę ir kaip su ta mūsų „klaida“ jie jau trejus metus kovoja. Rašo, kad tie, kurie dedasi prie „Kultūros“ „žino be abejo kieno ji šelpiama ir todel turtinga“. Anksčiau, dar smarkiau rašė: „kultūrininkai eina su Varšuva prieš Kauną“, „kultūrininkai steigia lenkiškas mokyklas“. Ar toks rašymas nėra, minkštai sakant, sąmoninga netiesa? Ar toks elgesys nėra sąmoningas visuomenės skaldymas? Gyvenimas jau aiškiai parodė, kad labai žymi mūsų inteligentų ir sodiečių dalis „Kultūros“ draugijai pritaria. Didžiausi šmeižtai ir boikotas negalėjo priversti „Kultūros“ draugiją susilikviduoti. Jai pritaria ir visa sveikai galvojanti Amerikos ir N. Lietuvos tautinė inteligentija, nes gerai žino, kad Rytų Lietuva taip pat gyvena jau XX amžiuje, o ne viduramžyje, kad ir čia švietimo darbą gali varyti ne vien tik kunigų vedamos draugijos, bet ir pažangiųjų pasaulinių inteligentų. Metas jau tai suprasti ir mūsų „tikriesiems“, nes tokiomis kovos priemonėmis daugelį jaunųjų inteligentų varo tiktai į apatiją ir neveiklumą švietimo srity, nes tomis savo spaudos priemonėmis ir be to dar grąsinimais pašalinti nuo vietų arba atimti stipendijas, nors nevieną ir atbaugina nuo „Kultūros“, bet nepadaro jų ir savo šalininkais. Esant tokioms sąlygoms daug mūsų inteligentų visai šalinasi nuo aktingesnio visuomenės darbo.

Nesitikime ir nereikalaujame, kad mūsų krikščionių-demokratų ideologijos inteligentai visai nebevarytų jokios akcijos prieš „Kultūros“ švietimo draugiją ir pažangiuosius inteligentus, nors mes jokio prieštikybinio darbo ir nedarome. Bet ta akcija galėtų juk būti grynai idėjinė, galėtų juk būti varoma vien tik doromis priemonėmis. Taip juk būtų daug gražiau, kultūringiau ir dargi patiems naudingiau, taip juk elgiasi jų vienminčiai kultūringuose kraštuose: Belgijoj, Austrijoj, Vokietijoj. Tokiai akci-

jai nei kiek nekenktų inteligentijos susitarimas bendruose tautiniuose reikaluose ir politikoj, ko būtinai reikalauja mūsų krašto lietuvių visuomenės gerbuvis. To tikslo pasiekti, žinoma, negalima, jeigu „Kultūros" švietimo draugija ir toliau bus boikotuojama ir del tos priežasties, jau ketvirtus metus mūsų visuomenės reikalus tvarkys neberenkamas Laikinasis Komitetas. „Kultūros" draugija, kuri, nežiūrint finansinių ir kitų sunkenybių įsteigė ir provincijoj keletą lietuviškų liaudies mokyklų tokiose vietose, kur jos labai reikalingos, turėtų būti toleruojama. Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto rinkimai turėtų įvykti kitų metų pradžioj. Kaip tą Komitetą rinkti, ar jį rinkti taip pat, kaip jis anksčiau buvo renkamas, ar kitokiu būdu, tuo klausimu nesunku būtų susitarti. Svarbu, kad naujai išrinktas Komitetas ir jo prezidiumas turėtų autoritetą ir moralę teisę atstovauti visą mūsų krašto lietuvių inteligentiją ir visuomenę.

Toks yra vienintelis kelias vienybei grąžinti. To kelio mes nevengiame. Tie, kurie tuo keliu nesutiks eiti, turės imti ir atsakomybę prieš mūsų tautą ir istoriją, nes tolimesnis dabartinės padėties laikymas bus mūsų krašto lietuvių visuomenei labai žalingas.

D. A.

Vartotojų bendrovės.

Vakarų Europos civilizuotose valstybėse plačiai veikia *vartotojų bendrovės*. N. Lietuvoje koperacijos klausimas sparčiai keliamas, o pas mus, Vilniaus krašte, tuo reikalu nieko beveik nedaroma. Todel, tikiuos, pravartu bus tuo klausimu plačiau pakalbėti.

Vartotojų bendrovių tikslas — statyti savo nariams įvairių vartojamųjų prekių ir amatui ar ūkiui reikalingų dalykų, taipgi kitais būdais gelbėti medžiaginė ir dvasinė narių gerovė.

Šių dienų vartotojas priklauso dar kapitalo jėgai, kurio rankose randasi beveik visa stambioji gamyba ir prekių mainai. Kapitalui gi, kaip žinome, svarbu ne tik aprūpinti vartotojai jiems reikalingais produktais (gaminiais), kiek pačiam daugiau iš to pasipelnyti. Ir tik organizuota jėga vartotojai gali atsispirti išnaudojimui.

Del to vartotojų koperacijos vyriausis rūpestis ir pastanga—apseiti be tarpininkų ir pirklių, kurie už savo patarpininkavimą netik paima didelį sau nuošimtį, bet ir kitokiais būdais išnaudoja pirkėją, ar tai svorio, ar kiekio, ar pagaliau pačios prekės ypatybių žvilgsniu.

Vartotojų bendrovės, kaip ir kiti koperatyvai, veikia sulig savo įstatų. Jos visos gyvuoja paprastai normaliais arba pavyzdiniais įstatais (gaunami jie koperatyvų sąjungose).

Nariu gali būti kiekvienas pilietis, nežiūrint savo užsiėmimo, kilmės ir kt., kadangi visiems reikalingi yra vartojamųjų reikmenų dalykai. Narių teisės, jų santykiai, bendrovės reikalų tvarkymas, normuojami tais pačiais dėsniais, kaip ir visų koperatyvų.

Bendrovės prekybą veda Valdyba, kuri samdo krautuvei prižiūrėti ir prekėms pardavinėti jos vedėją, sudarant su juo rašto sutartį. Vedėjas dirba Valdybos prižiūrimas ir atsako už savo darbą.

Lėšos sudedamos iš pajų, kurių skaičius neribojamas. Kad bendrovė turėtų pakankamai apyvartos kapitalo ir nesibargintų be reikalo pas pirklius, iš pat pradžių geriausia surinkti tiek pajų, kad jų kapitalo užtektų apyvartai. Pavyzdžiui: jeigu narys perka bendrovėje į metus už 200 auks., tai dešimtį kartų kapitalui apsiverčiant į metus, užtektų vienam pajui 20 auks. ir mažiau, kadangi nevisuomet užpirkimai daromi gyvais pinigais.

Bendrovės krautuvės prekes perka tam tikras užpirkėjas, kuriuo paprastai esti vienas kuris Valdybos narių, iš koperatyvų sąjungos ar šiaip urmininkų. Taigi, krautuvėje turi būti laikomos pagrindinės prekės, kurios nariams visuomet reikalingos ir tiek, kiek jų maždaug gali išeiti, ilgai neužsigulint. Didesnė atsarga daroma tik toms prekėms, kurių kainos metų bėgyje gali žymiai pakilti. Prekės išdėstomos krautuvėje ant lentynų ir sandėliuose tam tikroje tvarkoje, prieš tai jas tinkamai įkainavus.

Kainos nustatomos sulig prekių svoriu, mastu ir t. t. arba sąskaita, imant domėn nudžiūvimą, nubirimą, apsisvėrimą ir kitus nuostolius. Išvedus tuo būdu perkamąją kainą prekių kilogramo, metro ar gabalo, pridedama dar prie jos krautuvės, tarnautojų išlaidos, kapitalo nuošimtis, jeigu prekės pirktos bargan ir laukiamasai pelnas, kuris norima iš šitų prekių gauti. Prekės kartais tenka perkainuoti, jų kainą pakeliant, jei rinkoje tų prekių jaučiamas trūkumas ar numušant, jei prekės del ko nors neperkamos ir gali ilgai užsigulėti.

Bendrovės prekybos tariamasai pelnas sudaro narių sutaupas, kurios jiems grąžinamos visuotinojo susirinkimo nusistatymu į pirkimo premijos pavidale. Paprastai užrašoma visi įpirkimai į tam tikrą pardavėjo knygą ir nario knygutę.

Paaiškėjus metiniam pelnui ir išskaičius iš jo dalį administracijos išlaidoms ir kt., likusioji dalis skirstoma tarp narių sulig jų pirkimo.

Daug reiškia koperatyvo prekyboje tvarka, švarumas, mandagus, greitas patarnavimas ir kitos, pirmu žvilgsniu berods smulkios, aplinkybės. Valdybos prievolė del to—rūp stingai sekti krautuvės darbas ir nieko nelaukiant šalinti visi pastebėti trūkumai.

Kiekviena bendrovė, jei ji nori eiti koperacijos keliais ir greitinti jos laimėjimus, privalo tapti savo centralinės sąjungos nariu. Tik joje susibūrusios bendrovės pajėgs išlaikyti privačių pirklių varžytines, čia jos gaus sau urmo keliu pargabentų prekių, įvairių nurodymų, patarimų ir visokios kitos paramos—tiek medžiaginės, tiek dvasinės.

Savo uždavinius pasiekti vartotojų koperacija gali tik tuomet, kai jos nariai gyvai domėsis savo bendrovės ir koperacijos reikalais, ir juos rems. Tik narių pastangomis, kurie gali sudaryti vieną bendrą visos liaudies organizaciją, koperacija gali tapti galinga organizacija, turi turėti galimybės ne tik taupyti išlaidas, žmonių reikmenis tenkinant, bet ir gerinti pačias prekes, tobulinti gyvenimo sąlygas ir t.t.

V.

Šis tas apie medžiagą ir elektrą.

Atomas. Mažiausią nedalomą medžiagos dalelę vadina atomu. Seniau mokslininkai tvirtino, kad atomas yra nedalomas. Dabar mokslas ką kita sako. Atomai esą sudėtingi, jų viduje esą dvi įvairių dalių grupės. Jų sudarymas panašus į saulės sistemą. Kiekvieno atomo centre yra be galo mažutė medžiagos dalelė, kurią mokslininkai vadina branduoliu. Jisai yra toks pat atomo centras, kaip kad mūsų planetų saulė. Aplink šį branduolį sukasi mažutės dalelės, kurias vadina elektronais. Tos dalelės sukasi aplink branduolį taip, kaip planetos aplink saulę. Atomai yra tiek maži, jog ant adatos smaigalio jų išsitenka milijonai. Net pro padidinamuosius stiklus (pro mikroskopą) negalima jų matyti. 80.000.000 vandenilio atomų, greta sudėtų, nesudarytų 1 centimetro linijos. Ant špilkos galvutės sutilptų daugiau kaip 50 trilijonų atomų.

Molekula. Molekula vadina dviejų arba kelių atomų chemišką junginį. Pav., sako, kad 2 atomai vandenilio ir 1 atomas deguonio susijungę sudaro 1 molekulę vandens. Dabar jau yra žinoma, kad molekulos nėra pastovios, jos kinta. Paprastame vandeny yra keletas įvairių rūšių molekulų. Kiekviena tokia molekula yra vandenilio ir deguonio atomų chemiškas junginys; tie atomai įvairių būdu yra susijungę. Dabar mokslininkai kreipia daugiau dėmesio į atomus, bet ne į molekulas.

Elektra. Paskutinių metų mokslo tyrinėjimai parodė, kad elektros reiškiniai yra ne kas kita, kaip tam tikras elektronų judėjimas. Jau žinome, kad atomuose yra elektronų, kad įvairios elektronų kombinacijos iš įvairaus jų skaičiaus sudaro nevienodus atomus, o įvairūs atomai sudaro įvairią medžiagą. Ne mažiau svarbūs elektronai ir elektrai. Atome elektronai sukasi aplink jo branduolį; jeigu elektronai atsipalaiduoja (atskyla) nuo atomo ir ima bėgti jų tam tikra ištisa srovė, tada gaunam reiškinį, kurį vadinam elektra. Šiuo atveju sakoma, kad elekronai yra elekros atomai.

Jeigu kuris daiktas yra prikrautas elektros, tai reiškia, kad jo paviršiuje yra elektronų. Pavyzdžiui, žaibas yra susibūrimas elektronų, einančių tam tikra kryptimi. Begalybės elektronų susirenka debesų paviršiuje. Kai jų susirenka tiek daug, jog daugiau nebegali susikaupti, ir tame debesy išsilaikyti, tuomet jie šoka į kitą debesį arba eina į žemę, sudarydami žaibo reiškinį, kibirkšties pavidalo.

Kai norime išnaudoti elektronus šilimai, šviesai, mašinoms varyti, tada juos turime sukaupti ir jų srovę tam tikra kryptimi paleisti. Tokią elektronų srovę (nelyginant upę) vadinam elektros srove.

Iš to, kas pasakyta, seka, kad visoje gamtoje nebus nieko kito svarbesnio žmogui, kaip tosios nematomos, be galo mažos dalelės, vad. elektronai.

Elektronai. Elektronai yra be galo mažos medžiagos dalelės, kurios atome sukasi aplink atomo branduolį taip, kaip Žemė, Marsas, Aušrinė ir kitos planetos sukasi aplink saulę. Šios dalelės ir yra vadinamosios neigiamosios elektros mažiausios dalelytės. Elektros srovė yra elektronų upė, tekanti vielomis, o jei nėra vielų, tai teka oru, erdve. Kokio didumo yra elektronai, dar neištirta. Manoma, kad elektronas esąs mažesnis už vandenilio atomą 10.000 sykių, o jo ilgis — 800.000 sykių mažesnis, negu centimetro ilgumas.

Iš ko sudarytas atomo branduolys?—Manoma, kad šisai branduolys dalimi yra iš tokių pat elektronų, koki sukasi aplink jį patį. Be šiųjų elektronų, branduoly esą dar mažesnių medžiagos dalelių, vadinamųjų „protonų", kurie sudaro teigiamąją elektrą. Iš visa to seka, kad bet kuris daiktas yra iš elektronų ir protonų. Jie nevienodu kiekiu ir įvairiais būdais jungdamiesi sudarą įvairių atomų. Pav. vienas elektronų ir protonų skaičius ir susijungimas (kombinacija) sudaro vandenilio atomą, kitas jų skaičius ir kitoks susijungimas sudaro deguonio atomą. 0,2 atomai vandenilio ir 1 atomas deguonio jau sudaro 1 molekulę vandens.

Tikyba Europos mokyklose.

Daug yra buvę triukšmingų revoliucijų, bet maža tėra — tokių svarbių, kaip tikybos mokymo sekuliarizacija. Išskyrus Lenkiją, Ispaniją ir Lietuvą, kitose valstybėse tikybos mokymas yra laisvas.

Anglijoj betikybinių mokyklų nėra, nes ir vadinamose pasaulinėse mokyklose mokytojas paskaito 1—2 kartu savaitėj Biblijos straipsnį be komentarų (be paaiškinimų). Tikybines mokyklas išlaiko steigėjai, bet jos esti šelpiamos ir savivaldybių.

1875	m.	turėjo	mok.		556	tūk.	2	mil.	870	t.
1881	„	„	„	1 m.	298	„	3	„	239	„
1891	„	„	„	2 „	041	„	3	„	651	„
1901	„	„	„	2 „	881	„	3	„	723	„
1906	„	„	„	3 „	445	„	3	„	515	„

Tikybos mokymas Belgijoj labai originališkai sutvarkytas: visose mokyklose yra katal. tikybos pamokos. Kasdien pirmą pusvalandį moko tikybos ne kunigas, bet mokytojas. Tikybos pamokas mokiniai atsakinėja atmintinai tą, kas buvo jiems kunigo užduota. Mokytojai (dažnai laisvamaniai) neturi teisės ką aiškint ar komentuot; 2 ar 3 kartus savaitėj, užeina kunigas, kuriam leista ne tik klausinėti, bet ir aiškint. Bet 1895 m. leista mokytojams atsisakinėti nuo tokio mokymo, o tėvams nebleist vaikų į tikybos pamokas. Jei mokykloj randas bent 1 dispensuotas — atleistas nuo tikybos pamokų, tai mokytojas negal liest tikybos dalykų kitus mokslus bedėstydamas. Bet ir konfesinėse mokyklose tikybos pamokos turi būti pirmutinės ar paskutinės, kad nenorį galėtų jų nelankyt. Tėvų prašymų, kad nemokytų vaikų religijos, labai nedaug tėra. Net ir socialistai turį mokyklų, kur šventadieniais skaitoma darbininkams Biblija. Indijos mokyklose religija nedėstoma, lygiai kaip N. Zelandijoj ir Australijoj.

Italijoj tikybos mokoma 1 val. savaitėj (gimnazijose) Tikybos kvotimų nėra. Tikybos dėstytoją skiria mokyklos vedėjas iš mokytojų tarpo, susitaręs su vyskupu, bet tokius dėstytojus kunigas kontroliuoja ir raštu nurodymų davinėja.

Francijos vidurinių mokyklų buvo:

	1876 m.	1887 m.	1898 m.
1) pasaulinių privatiškų	494	302	202
2) vienuolynų „	309	349	438
3) valdžios licejų ir kol.	333	346	339

Mokinių buvo:

1) pasaulinėse privat.	31.000	20.000	10.000
2) vienuolynų „	46.000	50,000	67.000
3) valdžios vidurin.	79.000	90.000	86.000

Privatinių mokyklų buvo išlaikomų:

	Pasaulinių	Kongreg. vienuolių
1843 m.	14.130	2.988
1866 m.	10.000	6.000
1877 m.	5.841	6.685
1887 m.	3.936	9.565
1897 m.	2.850	13.225

Vienuolynai konkuruoja su valstybe, nes nekilnojamo turto pripažintos kongregacijos turėjo 1850 m. už 43 mil. fr. o 1899 m, jau už 795 mil. fr., o daug dar buvo slaptų kongregacijų. Francijoj tikybos mokymas valstybinėse mokyklose draudžiamas ir norintiems (1882 m.), o dvasiškiams nuo 1886 m. draudžiama ko nors mokyti valstybinėj pradžios mokykloj.

Austrijos respublikoj iš 122.000 mokinių 1927 m. nemokės 2448, o 1928 m. — 4963 mokiniai. Vienos mieste iš 200.000 mokinių nemokės tik 6148, nos tame mieste per 9 metus išstojo iš Katalikų Bažnyčios 120.000 gyv.

Iš patiektų žinių matome, jog leidimas nesimokyt tikybos nėra Bažnyčiai baisus, nes dabar visi mokos *priverstinai*, o laisvę davus, beveik visi mokytus geruoju. *M. U.*

POLITIKOS APŽVALGA.

Lietuva. Nesenai liko pasirašyta prekybos sutartis su Latvija, dabartiniu laiku Kaune eina derybos su Estija, kurių sekmingos pabaigos irgi galima pilnai laukti. Tokiu būdu Lietuva užsimezga tampresnius ryšius su Pabaltijo valstybėmis. Toks bendravimas svarbus ypač šiuo momentu, kuomet Lietuvos santykiai su Vokietija labai pablogėjo, o paskutinis Vokietijos įvežamųjų muitų pakėlimas tiesiog pakirto Lietuvos ūkio gaminių išvežimą Vokiečiuosna. Lietuvoje gi, sąryšy su paskutiniuoju ūkio kriziu ir gan gausiais derliais, ūkio produktų krašte nėra kam parduoti, tat užsidarius tokiai dideliai rinkai, kaip Vokietija, ir valstybė ir atskiri piliečiai (ypač ūkininkai) rastųsi katastrofinėj padėty. Štai todel naujai sudaromos sutartys su Pabaltijo valstybėmis ir yra taip svarbios Lietuvai. O ekonominį bendravimą seka visada ir politinis bendravimas. Dabartiniu laiku, kuomet santykiai su lenkais ir Vilniaus klausimas nuolat „dega", o Vokietija reikalauja Klaipėdos—draugų tarptautinėj arenoj jaunai Lietuvos respublikai labai reikia.

Lietuvos vyskupai spalių 23 d. paskelbė ganytojišką laišką del moksleivių ateitininkų organizacijų uždarymo vidurinėse mokyklose. Tą laišką su atatinkamais paaiškinimais skaitė kunigai bažnyčiose iš sakyklų ir ta proga agitavo prieš valstybę. Lietuva šiomis dienomis pasiuntė Šv. Sostui notą, kurioj iš vienos pusės išaiškino, jog min. ateitininkų organ. uždarymas visai konkordato nelaužo, iš kitos—prašo Vatikaną, kad neleistų Lietuvos įsipolitikavusiems dvasininkams, katalikybės skraiste prisidengiant, varyti priešvalstybinio darbo.

Anglija. Didžiausia Anglijos kolonija, Britų Imperijos gražiausias deimantas — Indija, paskutiniu laiku kovojanti už savo nepriklausomybę ir daug aukų padėjusi nepriklausomybės aukuran. Plačioms indų masėms nusibodo būti eksploatuojamomis Anglų valstybės naudai. Jos paskelbė griežtą kovą Anglijos viešpatavimui. Keblioje padėtyje atsidūrė Darbo vyriausybė. Prieš rinkimus Anglijos Darbo partija agitavo prieš kolonijų eksploataciją. Dabar, pati valdydama imperiją, per trumpą laiką neįstengia pakeisti įsisenėjusios sistemos.

Šiomis dienomis Londone posėdžiauja prie „apvaliojo stalo" anglų-indų komisija. Joje dalyvauja Indijos maharadžai (kunigaikščiai), mahometonų atstovai; jie turi 69 atstovus, 2 atstovus turi Indijos moterys, 2 atstovus — parijai (vergai). Iš anglų pusės dalyvauja 5 Darbo vyriausybės ministeriai su Makdonaldu priešakyje, ir po keturis atstovus nuo konservatorių ir liberalų. Nors tie atstovai negali atstovauti visos Indijos, nes konferenciją boikotavo nacionalistų (Ghandi šalininkų) didžiausioji Indijos partija, visgi jos dalyviai indai išstato vieningą reikalavimą — dominijos teisės. Jie tuo tarpu nedrįsta reikalauti visiško atsiskirimo nuo Anglijos ir pasitenkina tik ekonominės, finansinės ir politinės nepriklausomybės Britų Imperijos ribose reikalavimais. Jie kovoja už Indijos parlamento didesnes teises, už išsivadavimą nuo Anglijos kapitalo naudojimo. Anglija yra perdaug savo kolonijomis suinteresuota. Ji iš jų gyvena, ji ten savo gaminius parduoda, savo žmonių perteklių siunčia. Iš kolonijų ji sau kariuomenę verbuoja. Yra Anglijoj ištisa pramonė, kuri dirba specialiai Indijos rinkai. Be savo kolonijų, ypač be Indijos, Anglija nustotų savo išgyvenimo šaltinių ir politinės įtakos. Kolonijomis yra suinteresuoti Anglijos darbininkai, nes, atsiskyrus kolonijoms, nedarbas apimtų Anglijos gyventojų daugumą. Čia Makdonaldo vyriausybės tragedija: iš vienos pusės reikia ginti valstybės reikalai, o tai verčia engti kolonijas ir varyti militaristinę politiką.

Anglų-Indų konferencija dar posėdžiauja. Kuo jos posėdžiai pasibaigs, parodys mums artima ateitis. Vienas dalykas tik aiškus: anksčiau ar vėliau Anglija turės nustoti visų savo kolonijų, kaip ji nustojo Kanados, Pietų Afrikos, Australijos ir Aigipto, nustos buvusi pasaulinio imperializmo židiniu.

KORESPONDENCIJOS.

Linkmenys, Švenčionių apsk. Mūsų parapija, kun. klebono Juozo Breivos paraginta, 1924 metais pradėjo statyti nuosavius namus, kurie buvo skiriami kultūriniems parapijos reikalams. 1925 metais vienas namų galas jau buvo baigtas, o kitas įpusėtas. Namams užbaigti L. Komitetas paskolino pinigų. Naujame name buvo įtaisyta erdvi salė su nuolatine scena ir jai reikalingomis dekoracijomis (kainavusiomis 90 dolerių), žodžiu — buvo įtaisyta puiki patalpa sodžiaus teatrui,

Bet laikas bėgo, keitėsi Linkmenų klebonai, keitėsi ir kun. Breivos kultūringų įtaisymų likimas. Priėjo prie to, kad langai kaž kur dingo, suolai irgi, o iš brangių dekoracijų kaž kokie bernai pasiuvo... maišus bulvėms. Maišai tie atsidūrė, rodos, pas dab. kleboną ir tam vargšui jau tekę girdėti užmetimų ir teisintis del nevidonų tarnų darbo. Šit, kaip sodžiaus „kultūra" pirmyn žengia...

Peckelis.

Švenčionys. Gruodžio mėnesio 8 dieną Švenčionyse buvo minimas Vytautas Didysis. Minėjimą suruošė Šv. „Ryto" Draugija, Mokytojų Sąj. skyrius ir Šv. Kazimiero D-jos skyrius. Akademiją atidarė „Ryto" D-jos vicepirmininkas p. dir. Petraitis. Kun. J. Skruodys skaitė apie Vytautą Didįjį paskaitą, o gimnazijos moksleiviai atliko koncertinę dalį: deklamacijas, dainas, gyvuosius paveikslus. Svarbiausioji iškilmių atrakcija buvo jungtinis aplinkinių bažn. chorų choras, kuris padainavo T. himną ir keletą dainelių. Iškilmės buvo suruoštos ankštoje Švenč. gimnazijos salėje, todel nedaug kam tepavyko ten įeiti. O Švenčionyse reiktų kaip tik kuodaugiausiai pilkos publikos įleisti. Ji gi čia gyvai lietuviška. Jei iškilmės būtų vasaros metu, po atviru dangum, tai tokio pv. chorų choro klausyti suplauktų minios vietinių piliečių, kuriems tautinio susipratimo samtis karts nuo karto irgi neprošalį.

Vilniaus pavyzdžiu iškilmės baigėsi vaišėmis. Tik Švenčionyse jos buvo kuklios: arbatėlė, žinoma, be degtinės. Vaišių metu pasakyta keletas kalbų. Tarp kitų kalbėjo ir L. Šviet. „Kultūros" D-jos pirmininkas dr. D. Alseika. Buvo susidaręs jaukus ūpas, kalbose ir linkėjimuose jautėsi nuoširdumo.

P. Z.

N. LIETUVA.

„Lietuvos Ūkininko" sukaktuvės. Š. m. gruodžio 3 dieną „Lietuvos Ūkininkas" minėjo dvidešimts penkerių savo gyvavimo metų sukaktuves. Jubiliejinis (50) numeris išėjo 12 puslapių, kuriuose tilpo eilė pašvęstų „L. Ū." istorijai straipsnių ir buvusių bei esamų bendradarbių ir redaktorių atsiminimai.

„Lietuvos Ūkininką" įsteigė 1905 m. Liet. Demokratų partijos būrelis. Jo pirmuoju redaktorium buvo Povilas Višinskis, kaipo atsakomasis red., pirmuosius numerius pasirašė dabart. Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. Iki karo laikraštis ėjo Vilniuje, po karo persikėlė Kaunan; išgyveno, kaip matome, sunkiausius laikus, karą, revoliucijas. Savo ideologinėj vėliavoj „L. Ū." išrašė kilnius siekimus: asmens ir tautos laisvė, žmonių ir tautų lygybė, žmonių valdžia, Lietuvos savivaldybė ir autonomija, žemė artojams—darbininkams, daugiau šviesos. Šituos idealus jis gynė nuo caro valdžios, okupantų, jų sargyboj ir dabar tvirtai tebestovi. Daug taipogi jo pasidarbuota Lietuvos ūkio kėlime. „Žemės" priede nuolat talpinami straipsniai mokė lietuvį ūkininką tinkamiau ūkininkauti, nesiduoti išnaudojamam, sekti civilizuotų ūkiškų kraštų pavyzdį.

Dabar jau septintus metus „Lietuvos Ūkininką" redaguoja p. Vincas Oškinis, kurio šaunūs darbo vaisiai matyt, kad ir iš kas kart augančio skaitytojų skaičiaus. Finansinę ir administracinę dalį beveik nuo pat laikraščio įsteigimo tvarko p. F. Bortkevičienė, paaukavusi „L. Ūkininkui" daug savo jėgų ir turto.

Šioje vietoje ir mes, sveikindami senąjį lietuvių liaudies švietėją, linkime dar ilgai vadovauti kultūriniam darbui mūsų sodžiaus šiaudinėse pastogėse.

Derybos. Kaune prasidėjo Lietuvos derybos su estais prekybos sutarčiai sudaryti. Estijos delegacijai vadovauja prekybos rūmų pirmininkas p. Sepp, Lietuvos—p. Dobkevičius, sekmingai užbaigęs paskutiniąsias derybas su Latvija.

Taip pat atvyko Kaunan vokiečių delegacija kaikuriems jau sudarytos 1923 m. sutarties klausimams aptarti.

Į Berlyną išvyko Lietuvos deledacija vesti derybas su Lenkija. Jos prišaky—Lietuvos atstovas Berlyne p. Sidzikauskas. Lenkams vadovaus užsienių reikalų ministerio gabineto direktorius p. M. Szumlakowski's. Bus tariamasi kai kurių liet.-lenkų parubežio nesusipratimų ir pasienio upių komunikacijos reikalais.

Didžiojo Vilniaus seimo minėjimas. L. Valstiečių Liaudininkų s-gos rūpesniu š. m. gruodžio 5 dieną Kaune buvo suruoštas 1905 metų Vilniaus seimo minėjimas. Pranešimus darė: prof. P. Leonas, E. Galvanauskas ir M. Sleževičius.

Klaipėda. Direktoriją sudaryti nesiseka. Eina gubernatoriaus pasitarimai su seimelio dauguma, bet jokių rezultatų kol kas neprieinama.

Paskutiniu laiku Klaipėdos krašte buvo pagerėjusi darbo rinkos būklė. Cheminių produktų fabrikas „Union" šiomis dienomis praplėtė savo darbą. Danų uostų statybos firma į darbą priėmė ir Klaipėdos bedarbius. Be to, Klaipėdos miesto valdyba suteikė įvairių darbų 60 darbininkų. Bedarbiams šelpti per spalių mėn. išleista 9.173 litai. Registruotų bedarbių dabar beliko 202 vyrai ir 142 moterys.

Latvių operos gastrolės. Nesenai Kaune buvo latvių operos spektakliai, o lietuvių opera gastroliavo prieš mėnesį Rygoj. Svečių meninį pasiruošimą Kauno laikraščiai labai vertina.

Gripu Lietuvoje sergakeliosdešimts tūkstančių žmonių.

Iš studentų gyvenimo. Studentų atstovybės prezidiumas jau sudarytas. Pirmininku ir vėl išrinktas p. S. Širvinskas. Be to prezidiuman šiemet pateko vienas tautininkų atstovas.

Pavasario semestre Lietuvos universitete buvo įregistruota 3727 stud. ir 159 laisvi klausytojai, vyrų yra dvigubai daugiau, negu moterų.

Vienoj Matem. Gamtos fakulteto laboratorijoj į karinę tarnybą paimto sargo vietą užėmė studentas. Matyt nyksta tuščias „garbės" supratimas mūsų studentijoj.

„Miss Lietuva". Šiemet ir Lietuva išrinks savo grožio karalaitę, kaip tai kasmet kitų valstybių buvo daroma. Ir taip pat „Miss Lietuva" bus siunčiama Paryžiun į „Miss Europos" rinkimus. „Naujo Žodžio" iniciatyva jau susidarė Lietuvos gražuolei rinkti komitetas, kurio garbės pirmininku yra Kauno burmistras p. J. Vileišis. Iš specialiai tuo tikslu rengiamų vakarų pelno ketinama suorganizuoti „Miss Lietuvos" fondą, iš kurio išrinktoji gaus kraitį.

Betgi nevisos gražuolės galės į konkursą stoti, o tik nuo 18 iki 22 metų. Rinkimai bus nuo XII. 25 d. iki I. 15.

KRONIKA.

Liet. Sanitar. Draug. valdyba. Naujai išrinkta Lietuvių sanitarinės Pagalbos Draugijos Valdyba jau pasiskirstė pareigomis: pirmininkas—D-ras D. Alseika, vice-pirmininkas—D-ras V. Legeika, iždininkas — D-ras J. Šlapelis, sekretorius — proviz. Vl. Narbutas, narys be pareigų—D-rė V. Alseikienė.

Lenkų studentai minėjo Vytautą Didįjį. Š.m. 13 dieną Vilniaus Un. studentų „Klub Włóczęgów“ („Valkatų“) suruošė Universitete Vytauto Didžiojo paminėjimą. Iškilmėse dalyvavo keli profesoriai. Publikos buvo labai nedaug — 50-60 žmonių. Pasakytose kalbose ir referate stengiamasi buvo vertinti Vytauto Didžiojo nuopelnai iš Jagielonų idėjos kertės, nelabai težymint jo vaidmenį lietuvių tautai.

Pirmas Vilniaus Univ. medicinos absolventas, lietuvis. Šiomis dienomis baigė Vilniaus Universiteto medicinos fakultetą stud. Gaivenis Juozas, kuris mokosi Vilniuje nuo 1920 metų. 1925 metais jis išlaikė brandos egzaminus Vytauto Didžiojo gimnazijoje ir įstojo universitetan, medicinos skyriun, kurį baigė neužtrukdamas nei vienam kurse. Iki gydytojavimui jam belieka išlaikyti baigiamieji egzaminai. Šia proga jaunąjį absolventą sveikiname, linkėdami sekmingai baigti egzaminus ir stoti šio krašto lietuvių darbuotojų eilėsna.

„Amerika Pirtyje“. Pirmas Studentų Scenos Mėgėjų Kuopelės pasirodymas pavyko. Vilniaus publika jau nuo senai nebuvo mačiusi taip pasisekusio lietuviško vaidinimo, todel plojimų ir pagirimų nestigo. Vaidinimo metu studentai ir moksleiviai sveikino p. Povilą Gaidelionį (vaidinusį Bekampį) jo scenos darbo 25 metų proga, o po vaidinimo artimesnių Jubiliato draugų būrelis pagerbė jį kukliomis vaišėmis.

Dabar Stud. Sc. M. Kuopelės režisierius p. A. Krutulys ruošia naują vaidinimą—P. Vaičiūno *„Patriotus“*. Be to ateinančių metų pradžioje Kuopelė ketinanti suruošti *reviją*. Šitos rūšies lietuviškų atrakcijų Vilniuje dar nebuvo, bet jos susnūdusiam Vilniaus lietuvių gyvenimui paįvairinti, be abejo, pageidaujamos.

Iš studentų gyvenimo. Dar nespėjo baigtis pirmas trimestras, o išrinktai šiems metams Viln. Liet. Stud. Sąjungos valdybai jau teko reorganizuotis. Iš valdybos pasitraukė st. J. Latvys ir abu kandidatu: Al. Birinčikas ir Kęst. Drūtas. Mat, valdybos dauguma atsisakiusi daryti žygių neturtingų ir netekusių stip. draugų reikalais. Kadangi neturt. draugų šelpimas yra vienas svarbiausių S-gos tikslų, ką liūdyja visa eilė S-gos susirinkimų nutarimų, skatinančių valdybą budriai rūpintis neturt. draugais, išvardytieji, matydami daugumą prasilenkiant su tiesioginiu jos uždaviniu, paskutiniame vis. S-gos susirinkime pareiškė negalį su tokiu valdybos sąstatu bendradarbiauti. Sąryšy su tuo buvo išreikštas valdybai nepasitikėjimas, kuris gavo 21 balsą. Valdybą išgelbėjo *vienas* balsas, nes prieš balsavo 22. Kaipo tolimesnė kandidatė v-on įėjo st. O. Palevičiūtė. Pirmame naujo valdybos sąstato posėdyje narių pareigose įvyko šitokių atmainų: ligšiol. ižd. V. Umbrasas atsisakė nuo savo pareigų ir perėmė knygyną, o vicepirmininkė M. Mikailaitė (jai pačiai posėdy nesant) liko degraduota į ižd.; vicepirmininke gi išrinkta O. Palevičiūtė. Tenka pažymėti, kad M. Mikailaitė, med. III kurso stud., jau pernai buvo valdyboje ir šiemet per rinkimus buvo gavusi didžiausį balsų skaičių.

Studentų bendrabučio likimas. Vienus metus gyvavęs Vilniaus lietuvių studentų bendrabutis Didžiojoj g-vėj Nr. 12—1, St. Sąjungos valdybos nutarimu likviduotas.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Finansistų ir metalistų valdžia. Francijos parlamente yra 132 advokatai, 67 dvarininkai, 60 pramoninkų. Iš 600 narių atstovų yra 100 miljonierių. Rusijos komunistų partijos 16 suvažiavime dalyvavo 2159 partijos skyrių atstovai; jų tarpe 67% darbininkų ir tik 1% valstiečių. Bet ir darbininkų tarpe tikrų rankpelnių buvo 13%, o kiti tai buvę darbininkai, o dabar partijos darbuotojai, kurstytojai. Pusė darbininkų tai buvo metalistai. Galima tart, kad Rusiją valdo geležies karpytojai metalistai, o Franciją—kuponų karpytojai finansistai.

Lopšinių vaikų Berlyno miestas turįs 40 tūk., o 200 tūk. šunų! Berlyniečiai bevelija šunis laikyt, negu vaikais rūpintis. Berlynas mažiausiai begimdomas miestas, tūkstančiui berlyniečių gimsta 10 vaikų (Paryžiuj 16, Londone 17, Kaune 32). Labiausiai vengia vaikų turėt aristokratai: 2100 Vengrijos magnatų šeimose gimsta tik 40 vaikų.

Anglų karalius yra vienintelis pasauly, kurio alga nedidėja, bet mažėja: 1828 m. Jurgiui III parlamentas mokėjo 1 mil. 803 tūk. svarų sterlingų, Jurgiui IV įžengus ant sosto parlamentas nubalsavo bemokėt po 850 tūk. svarų, Vilhelmui IV po 510 tūk. sv., Viktorijai karalienei po 385 tūk., Edvardui VII alga buvo nubalsuota mokėt po 540 tūk. (iš to 110 tūk. karalius turi išdalyt neturtėliams). Tiek ima ir dabartinis Jurgis V. Be to dar, nuo Viktorijos laikų karaliai moka iždui pelno mokesnį nuo imamos algos (svaras sterlingų = 45 auk.).

Fordo dirbtuvėse sužeistas darbininkas dar begydamas gal grįžt prie darbo. Ranką nulaužęs, gauna darbo, kuriam kairios tereik rankos: berankis tampa vienu iš substandarmenų. Fordo dirbtuvėse 7882 darbo rūšių, iš kurių 3595 gali ir luoši besveikačiai dirbt, iš to 670 bekojai, 2637 vienkojai, 2—berankiai ir 10—akli. Metalo darbininkai nė ligoninėj gulėdami neveltinėja: juoda cerata ant lovos išplėsta yra „varštotu“, ant kurio pacientai sukinėja šriūbus. Fordas savo biografijoj rašo: „Ligonys tam darbui tinka lygiai gerai, kaip ir sveikieji, jie tuo būdu uždirba savo paprastą algą. Kartais jų produktingumas 20% buvo didesnis. Nėkieno, žinoma, neverčiau dirbt, bet visi su noru imdavos darbo. Darbas lengvino jiems laiką, miegas ir apetitas didėjo ir išgijimas greitėjo“.

Nuvėsusios Naujienos.

Kryžių pavojingumas. 1426 m. vienas Lietuvos vyskupas buvo uždraudęs kryžius ant kapų statyt, nes tai esąs pagonų paprotys. (Nullam crucem circa sepulchra mortuorum locent). Už pastatytą kryžių reikėję mokėt 3 markes pabaudos. 1752 m. vysk. Antanas Tiškevičius kryžių uždraudimą pakartojo. 1864 m. Vilniaus general-gubernatorius Muravjovas uždraudė kryžius nė kapuose statyt. 1930 Vytauto D. metais kai kur žmonių pastatyti kryžiai buvo išvartelioti (vienas net vandeny atsidūrė) kitur užantspaudoti, kad daugiau nebstatytų (Čia nekalbama apie Rusiją).

Vytauto mirtąją dieną per Lenkų radiostotis kalbėjo Krokuvos universiteto prof. Dombrowski apie Did. Liet. Kunigaikštį Vytauto vienas tebuvęs

tikslas—sukurt valstybę nuo Maskvos lig Pragos, jungiančią 4 tautas: lenkus, lietuvius, rusinus ir čekus. Nepajėgdamas plano įvykdyt, nuo 1423 m. Vyt. grįžtąs prie siauresnio plano: Lietuvą savarankišką padaryt. Mirus Jadvygai, Jogailos reikšmė Lenkijoj sumažėjusi: rados lenkų abejojančių, ar bereik tokio bevaikio karaliaus, kurs nedavė pažadėto kraičio, nes Lietuvos inkorporuot Jogailai neleido Vytautas. Vyt. manęs tuokart pats Lenkijoj įsigalėt, tapdamas Jadvygos paliktos dukters globėju... Grunvaldo mūšis buvęs laimėtas lenkų rankomis („wyłącznie i jedynie"); nors laimėję lenkai militariškai, bet Vyt. laimėjęs politiškai (Lenkija negavo Pamario, o Lietuva gavo Žemaičius)... Įdomu, kad per radio kalbėjęs Vilniaus profesorius *Limanowski*, Grunvaldo laimėjimą tik Vytautui priskiria: jei ne Lietuva, Lenkų kariuomenė būt buvus į miltus sumalta („w pył i proch")... Vytautui padėjęs šv. Mykolas ir šv. Stanislovas prieš šv. Jurgį, buvusį Kryžiuočių vėliavose. Bepigu dviem prieš vieną.

Vatikano valstybės nuosavybė esanti įkainota į 110 mil. dol. Lig sudarymo Laterano sutarties Vatikano turtai siekę tik 30 mil. Susitaikius Piusui XI su Italija, Musolini išmokėjo 80 mil. dol. atlyginimo, nes per 70 metų Popiežiai, boikotuodami valstybę, neėmė Italų parlamento paskirtos Popiežiui algos. Didžiausias turto objektas yra Vatikano Bazilika, įkoinota į 22 mil. dol. Iš turėtų žemių 800 ketvirtainiškų kilometrų Vatikanui beliko 80 ha, o iš 16,000 kareivių—bėra 800 šveicarų gvardijos.

Nuo Berlyno 8 kilometrų atstume stovi Lenkų karaliaus Boleslavo Narsiojo užtvertos sienos stulpai — tokį užrašą nešiojo Varšuvos demonstrantai, protestuodami prieš vokiečius (rašo „Wiadomości Literackie"). Kitas laikr. „Wiedza i Kultura" gailestauja: kad naturališku keliu būtų ėjęs Lenkijos augimas, niekados nebūtume matę Berdičovo, bet būtume namie pas save Frankfurte ir Berlyne... Mat, pusė dabartinės Germanijos dar 12 amžiuje buvo slavų gyvenama. Berlynas, Leipcigas, Drezdenas, Viena, Štetinas—vis tai ant slavų kaulų iškilę miestai. Lenkai netik gailestauja, bet ir ginkluojasi.

Lietuvos gražių reginių fotografijų Vilniaus fotografas Bulhak per 25 metus darbo pagamino 2050. Reik dar žinot, kad Bulhakas nėra beveik užkliudęs lietuvių gyvenamo ploto Švenčionių apskrity, o dar mažiau tėra nutraukinėjęs Nepriklausomoj Lietuvoj. Visa Bul. kūryba sudaranti 100 albumų su 6000 nuotraukų.

Degtinė naikina šeimą ir tautą.. Alkoholis padeda plėstis džiovai, žlugdo šeimą ir tautą... Su tokiais žodžiais išleido Šveicarija ir Italija pašto ženklus. 1923 m. Anglijoj pirmą kartą išgerta pieno daugiau, negu alaus. Vokiečiai alaus išgėrė 1927 m. 48 mil. hektolitrų už 3 miliardus 858 mil. 400 tūk. markių. Taikos sutartis nustatė, jog reparacijų vokiečiai juo daugiau moka, juo gyventojų būvis gerėja. Kadangi alaus gėrimas rodo gyventojų būvio pagerėjimą, tai „alinio" mokesnio vokiečiai pergalėtojams 1927 m. sumokėjo 300.000 mar. Kiekvienas Vokietijos gyventojas prageria ir prarūko metuose 350 litų, anglas 300 litų. Vokiečiai išrūko cigarų už 1$^1/_2$, papirosų už 2, o svaigalų išgeria už 6 miliardus mar. Ir dar jie skundžiasi sunkiais laikais ir nenori karo nuostolių atlygint jų sunaikintiems kraštams.

Žibalas dvokia krauju ir prasikaltimais. „Žibalas griauna valstybes ir naujas stato, karus sukeldina ir revoliucijas. Vis labiau just žibalo kvapą, — yra sakęs Francijos pirmasis ministeris Klemansó, nes iš naftos varomas žibalas ir benzinas, o šis vėl varo visokius motorus, be kurių joks karas neįmanomas. Neseniai laikraščiai iškėlė negražią žibalinę suktybę, kurioj dalyvavęs pats b. Jung. Amerikos resp. prezidentas Hardingas. Vidaus reikalų ministeris buvęs paėmęs 250 tūk. dol. kyšių, kad išduotų vienai kompanijai naftos šaltinius naudot; respublikonų partijos rinkimams ta kompanija sumokėjusi 160 tūkst. dol. Pati spekuliantų kompanija pelniusi 50 mil. dol., bet jos konkurentai, Rokfelerio Standard Oil kompanija, viską išskelbė. Visa prezidento Hardingo aplinkuma buvo įvelta į tą biznį ir sukompromituota; negalėdamas pasiteisint, prezidentas nusižudęs. Tik neseniai sužinota, jog prezidentas buvo spekuliacijos auka, o ne operacijos, daktarams nepavykusios padaryt, kaip rašė laikraščiai. Kiti dar spėlioja, kad prezidentui nuodų davusi jo žmona, kuriai vyras nebuvęs ištikimas.

Apie Amerikos dangoraižius.

(Pagal „N. Technik").

Paskutiniais laikais prasidėjo Šiaurinėj Amerikoj tarp New-Jorko ir Chicago miestų keistos lenktynės. Būtent: New-Jorkas savo laiku pradėjo statyti didžiausį pasauly 43 aukštų viešbutį, o nenorėdama jam pasiduoti Chicago, sumanė statyti irgi didžiausį 43 aukštų, operai dangoraižį, kurio salėse įrengta daugiau negu 4.000 vietų žiūrėtojams, be to įtaisyta biurai, artistų buveinės ir t. t.

Pastačius šiuos dangoraižus, neatsiliko ir viena Chicagos Kompanija *Chrysler Motor Co* ir išdirbo projektą 75 aukštų rūmams, kurie turėję būti 320 metrų aukštumo, o dar kita Kompanija, norėdama atsiekt rekordą, suprojektavo 80 aukštų rūmų projektą.

Daugeliui kilo klausimas ar galima dar aukštesni dangoraižiai statyti ir jei galima, tai ar verta?

Į šį klausimą sudaryta iš kėlimo, apšvietimo ir šildymo žinovų komisija atsakė betgi neigiamai, būtent, jinai konstatavo, kad dabartiniais laikais 80 aukštų rūmai kainuoją 22 milijonus ir duodą 4,22% pelno, tuo tarpu kai tose pačiose sąlygose 63 aukštų rūmai duodą 10,2% pelno: vadinasi 63 aukštų namų savininkai gauna pelno beveik du kart daugiau, negu 80. Toji pati komisija siūlo statyti namus tik 20 aukštų, kadangi žemutiniuose butuose patogiau gyventi ir tuos butus noriai samdo, o dangoraižių bendrai paėmus butai mažesni esti, nes labai daug vietos užima stulpai, storos sienos, vindos, sunkus susisiekimas ir kt. Amerikoj butai yra labai brangūs, be to dar butų kainai turi reikšmės ir tai, ant kokios vietos statomi rūmai pav. New-Jorke sąlygos esančios daug geresnės, negu Chicagoj, o San Franciske ir Los Angelos reikia skaitytis ir su žemės drebėjimais.

Amerikiečiai betgi jokių komisijų ligi šiol neklauso ir stato 80 aukštų rūmus, žinoma, ne del pelno, o tik del reklamos ir rekordo, bet žinant amerikiečius, kaipo praktikos žmones, galima tikėtis, kad dangoraižiai nepasieks dangaus.

Policijos šunų uoslė

Policija turi tam tikros rūšies šunų, kurių uoslės yra taip jautrios, jog jie greit atranda žmonių bei žvėrių pėdsakus, nežiūrint to, kad ta vieta kelių šimtų kitų žmonių būtų pereita. Toks šuo palengvina policijai gaudyti vagis, žmogžudžius ir kitus nusikaltėlius.

Šioji šunų uoslės savybė nuo senai interesuoja mokslininkus-fizijologus. Vienas tokių, *Lochner*, 1926 metais tyrė šunų uoslės savybes. Padarė jis iš medžio daug gabaliukų, vienodo didumo, padėjo juos ant švaraus popierio atstu vieną nuo kito. Atėjo visai nepažįstamas šuniui žmogus, nusiprausė švariai rankas ir palaikė 2 min. rankose vieną gabaliuką, o paskui padėjo. Atvedus šunį į kambarį davė jam apuostyti to žmogaus rankas: po to šuo labai greit atrado kliudytą gabalą. Lochner sumažino vartymo laiką iki 1 min., kas šuniui nesudarė jokio sunkumo, ir jis taip pat greit atrado. Pagalios gabaliukas paliestas buvo tik piršto galu, bet vis šuo savo darbą atliko kuopuikiausiai. Vartomą gabaliuką pagaliau išplovė alkoholy 95°, bet šuo ir taip atrasdavo ir tik kai 10 minučių pavirino 1500 temperatūroje šuo jau nebegalėjo atrasti.

Žinoma yra, kad žmogaus kvapas įvairus, būtent: kitoks rankų, kitoks galvos, o dar kitoks kojų. Žmogus buvo palietęs tą medžio gabaliuką galva, o šuo apuostė tik rankas ir vistiek atrado, kas reikėjo. Kitas mokslininkas *Meuzel'is* (1929 m.) pastebėjo, kad šuo gali žmogaus pėdsakus sekti, nors jo batai jokio ženklo bei kvapo nepaliktų (tam tyčia įtaisytais batais), bet čia jau šuo suklumpąs. Meuzelis pastebi, kad žmogaus pėdsakas turi tam tikrą minimum, bent apie 300—400 metrų ilgumą ir šuo tik tiesiog per tuos pėdus (jie turi būt visai sumindžioti, jokio ženklo neturėt) bėgdamas gali atrasti žmogų bei gyvulį.

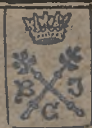
LAIŠKAS REDAKCIJAI.

Gerbiamoji Redakcija!

Prašau įdėti kelis mano žodžius atitaisymui. „Vilniaus Rytojaus" Nr. 98 (172) žinutėje: „Kodel klastoja" neteisingai paduotas d-ro J. Basanavičiaus vardo mokyklos mokinių skaičius. Mokinių šioje mokykloje šiemet yra ne 18, kaip atrodo „V. R." korespondentui ir ne 20, kaip rašo „Liet. Žinios", bet — 22 (įrašytų yra daugiau, bet kiti del įvairių priežasčių nesilanko).

P. Tamulevičiūtė
D-ro J. Basanavičiaus
v. mokyklos vedėja

Vilnius, 1930—XII—10 d.

REDAKCIJOS ŽODIS.

Linkėdami G. G. Mūsų Skaitytojams linksmų švenčių ir laimingų Naujų Metų, priversti esame tarti porą žodžių mūsų laikraščio egzistencijos reikalu. Nors mūsų skaitytojų skaičius didėja, nors nuolat gauname naujų reikalavimų siuntinėti laikraštį, tačiau su prenumeratos mokėjimu toli gražu neviskas tvarkoje. Žymi skaitytojų dalis šiais metais užsimokėjo tik dalį prenumeratos, buvo ir tokių, kurie visai nepasirūpino pinigų atsiųsti. Be abejo, tokiose sąlygose sunku buvo laikraštis leisti reguliariai kas dvi savaiti, nes mūsų laikraštis eina tik aukų ir prenumeratos mokesnio išlaikomas.

Norėdama duoti galimybės platesniems šio krašto lietuvių sluoksniams skaityti „Vilniaus Žodį", redakcija nutarė:

1) sumažinti laikraščio kainą iki 3 zł. metams (1 zł. 1/3 metų).

2) 1930 metų skolą palikti pačių skolininkų nuožiūrai (kad grąžintų, kada galės).

Užtat G. G. Skaitytojus nuolankiai prašome sekančių metų prenumeratą siųsti iš anksto, nes ir toliau reguliarus laikraščio leidimas pareis nuo prenumeratorių uolumo. 1931 metais „Vilniaus Žodis" bus patobulintas, daugiau dėmesio bus kreipiama į mūsų sodžiaus ir ūkininkų reikalus; jei leis sąlygos— siuntinėsime priedų.

G. G. bendrabarbius ir draugus kviečiame sekančiais metais sparčiau remti mus savo rašiniais ir rinkti kuodaugiausiai prenumeratorių.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Aleksandras Birinčikas.** „ZORZOS" spaustuvė, Vilniuje.